

■ Młody niemiecki wyborca w wyborach do Parlamentu Europejskiego

Martin Wycisk

Niemieckiej młodzieży przez lata zarzucono brak zainteresowania polityką. Od niedawna jednak zauważyć można polityczne uaktywnienie się młodych Niemców, czego przykładem były tegoroczne protesty przeciwko dyrektywie Unii Europejskiej w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym czy udział uczniów w strajkach klimatycznych. Przekłada się to na zachowania wyborcze młodego elektoratu, dla którego tradycyjne partie, *CDU/CSU* i *SPD* dotychczas dominujące w niemieckiej polityce, stają się coraz mniej atrakcyjne.

Preferencje wyborcze młodych Niemców

Już analiza wyników wyborów do Bundestagu w 2017 r. wykazała odmienne zachowania młodych wyborców (w wieku 18-24 lat i 24-35 lat). W tej części elektoratu bardzo dużą popularnością cieszyła się partia Zielonych (+5,7 p.p. i +2,2 p.p. w porównaniu do całościowego wyniku), *FDP* (+2,5 p.p. i +0,7 p.p.), partie sytuujące się poniżej progu wyborczego (+5,4 p.p. i +4,8 p.p.) oraz w nieco mniejszym stopniu *Die Linke* (+1,3 p.p. i +1,7 p.p.). Zdecydowanie słabiej natomiast wypadły *CDU* (-6,9 p.p. i -5,4 p.p.), *CSU* (-1,1 p.p. i -0,8 p.p.) i *SPD* (-2,1 p.p. i -3,4 p.p.), które najlepsze wyniki osiągnęły w grupie wyborców najstarszych (mających ponad 70 lat – odpowiednio +9,7 p.p., +4,7 p.p. oraz +1,9 p.p.). Ciekawy był wynik *AfD*, która najstabilniej wypadła wśród wyborców najmłodszych (18-24 lat – -4,6 p.p.) i najstarszych (-4,3 p.p.), ale już w grupie 25-34 lat osiągnęła wynik porównywalny do wyniku wśród ogółu wyborców (+0,2 p.p.).

Część wyżej wskazanych tendencji z 2017 r. znalazła potwierdzenie w wynikach wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w Niemczech 26 maja 2019 r. Dotyczy to większego poparcia młodego elektoratu dla *FDP* (+2,6 p.p. w porównaniu

Redakcja:

Radosław Grodzki

Jacek Kubera

(redaktor naczelny)

Piotr Kubiak

Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 23(397)/2019

08.07.19

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne

także dzięki:

NEWSLETTER IZ

FACEBOOK

SCRIBD

LINKEDIN

TWITTER

do wyników całościowych) i *Die Linke* (+1,5 p.p.). Ale przede wszystkim widać to w przypadku Zielonych, którzy z trzeciej partii wśród wyborców w wieku 18-24 lat awansowali na pierwsze miejsce wśród wyborców do lat 30 (+12,5 p.p.). Równocześnie wzrosły straty w tym segmencie partii koalicji rządowej: *CDU/CSU* (-15,9 p.p.) i *SPD* (-5,8 p.p.), które są coraz mniej popularne w młodym elektoracie. Straty wykazuje również *AfD* (-5 p.p.). Wyjątkowym przykładem są partie mniejsze, które wobec braku proggu wyborczego w wyborach do Parlamentu Europejskiego uczestniczą w grze. Gdy wszystkie z nich jeszcze w 2017 r. osiągnęły około 10% poparcia w dwóch najmłodszych grupach wyborców, to w 2019 r. łącznie osiągnęły aż 23% poparcia. W gronie tym wyróżnia się ugrupowanie satyryczne *Die PARTEI*¹ (8%) i Partia Ochrony Zwierząt (4%). Jest jednak mało prawdopodobne, aby te partie przekroczyły próg wyborczy (5%) w kolejnych wyborach do Bundestagu.

Tabela 1. Preferencje wyborcze młodych wyborców w wyborach do Parlamentu Europejskiego

Partia	Wynik wyborów	Wynik wśród wyborców poniżej 30. roku życia	Różnica w punktach procentowych (p.p.)
<i>CDU/CSU</i>	28,9%	13%	-15,9
<i>SPD</i>	15,8%	10%	-5,8
Zieloni	20,5%	33%	+12,5
<i>AfD</i>	11%	6%	-5
<i>Die Linke</i>	5,5%	7%	+1,5
<i>FDP</i>	5,4%	8%	+2,6
<i>Die PARTEI</i>	2,4%	8%	+5,6
Partia Ochrony Zwierząt	1,5%	4%	+2,5
Wolni Wyborcy	2,2%	2%	-0,2
Inni	6,8%	9%	+2,2

Opracowanie własne na podstawie: *Europawahl in Deutschland – Wahlergebnisse, die aufhorchen lassen*, <https://www.zdf.de/nachrichten/heute/eu-wahl-in-zahlen-in-deutschland-100.html> (dostęp: 11.06.2019) i *Europawahl am 26. Mai 2019*, <https://www.wahlrecht.de/news/2019/europawahl-2019.html> (dostęp: 11.06.2019).

Co uaktywniło politycznie młodych Niemców?

Tak odmiennie wyniki wyborcze wśród młodych głosujących każą zastanowić się nad przyczynami takiego stanu rzeczy. W ostatnich dwóch latach mnożyły się zapowiedzi wskazujące na polityczne uaktywnienie młodego pokolenia Niemców. Za początek tego procesu można uznać powszechną krytykę wśród młodych dyrektywy Unii

¹ *Die PARTEI: Partei für Arbeit, Rechtsstaat, Tierschutz, Elitenförderung und basisdemokratische Initiative*, (PARTIA: Partia na rzecz Pracy, Praworządności, Ochrony Zwierząt, Promocji Elit i Inicjatyw Oddolnej Demokracji).

Europejskiej w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym (znanej w skrócie jako nowelizacja art. 13)². W opinii krytyków tej dyrektywy wymusza ona używanie tzw. „Uploadfilterów”, czyli programu, który przed udostępnianiem treści w Internecie sprawdziłby, czy dany plik zawiera treści chronione prawem autorskim. Technologia ta jest daleka od doskonałej, raczej społeczność internetowa uważa ją za zagrożenie dla wolności wypowiedzi i wolności artystycznej. Związane jest to chociażby z funkcjonowaniem tzw. „memów” – obrazków humorystycznych powstałych przez dodanie tekstu lub modyfikację już istniejących obrazów. Internauci wytykają również autorowi dyrektywy, europosłowi Axelowi Vossowi (CDU), brak kompetencji w zakresie polityki cyfrowej. Mimo to nowelizacja została uchwalona przez Parlament Europejski 26 marca 2019 r.

Inną kwestią, która zmobilizowała młodzież, jest polityka klimatyczna. Wielu młodych uważa, iż politycy czynią za mało, aby zapobiec katastrofie klimatycznej. Budzi to emocje tym bardziej, że konsekwencje zmian klimatycznych ponosić będą następne pokolenia, a nie urzędujący obecnie politycy. Wyraziło się to uczestnictwem niemieckich uczniów w strajkach szkolnych *Fridays for Future* i związanych z nimi protestach (np. w Berlinie w demonstracji 15 marca 2019 r. brało udział między 15 tys. a 20 tys. osób). Uwagę młodego wyborcy na tydzień przed wyborami do Parlamentu Europejskiego zwrócił film znanego youtubera Rezo. Autor krytykuje w nim głównie CDU/CSU (ale też SPD i AfD) m.in. za rosnącą przepaść między bogatymi a biednymi, niewystarczającą politykę klimatyczną oraz ignorowanie głosu młodych. Wywołało to niespójne reakcje chadeków próbujących zdyskredytować Rezo, mimo iż ten swoje tezy poparł rzetelnymi źródłami. Przykład ten pokazuje, że partie władzy nie rozumieją rzeczywistości, w jakiej poruszają się młodzi wyborcy, ale także słabo funkcjonują w mediach społecznościowych.

Wpływ na wynik poszczególnych partii

Protesty przeciwko złej polityce klimatycznej służą partii Zielonych, której tożsamość jest silnie związana z ekologią, gdyż te kwestie legły u jej genezy. W powszechnej opinii wyborców niemieckich jest ona wiarygodna w przypadku podnoszenia spraw związanych z problematyką ochrony klimatu i ekologii. Nie jest to jednak jedyny powód popularności partii ekologów wśród młodych. W odróżnieniu od innych sił politycznych Zielonym udało się – po zerwaniu rozmów sondujących możliwość ich koalicji rządowej z CDU/CSU i FDP – dokonać wymiany generacyjnej w kierownictwie. Wybierając jako swoich przywódców Annalenę Baerbock i Roberta Habecka, dwoje polityków wcześniej znanych tylko w swoich krajach związkowych, Zieloni przywrócili niemieckiej polityce świeżość. Atutem tej partii jest również fakt, iż posiada ona najmłodszą bazę członkowską z największym udziałem kobiet (FAZ, 03.05.2019, [link](#)). Ta prawidłowość przekłada się również na polityków reprezentujących partię w różnych gremiach, którzy są z reguły młodszy od swoich konkurentów. Przykładowo średni wiek polityków z partii Zielonych, zasiadających w Bundestagu, to 47 lat, a udział

² Teoretycznie można za punkt wyjścia uznać protesty przeciwko ratyfikacji umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrabianymi (Anti-Counterfeiting Trade Agreement, ACTA) w latach 2010-2012. Przyczyniły się one do chwilowego sukcesu Partii Piratów w Niemczech.

postów poniżej 36 roku życia wynosi 13,4%, co w obu przypadkach jest drugim wynikiem. Najmłodszym, pod względem wieku deputowanych, klubem w Bundestagu jest frakcja liberałów. Wśród postów *FDP* średni wiek to 45,5 lat, a udział młodych postów wynosi aż 18,8%. Dla porównania, w przypadku *CDU/CSU* i *SPD* średnia wieku postów to odpowiednio 50 i 50,5 lat, a w klubie udział postów poniżej 36 lat wynosi odpowiednio 6,5% i 8,5%. Przyczyniła się do tego głęboka wymiana generacyjna po przegranych wyborach w 2013 r. Nie jest to jednak jedyny powód dużej popularności *FDP* wśród młodych osób. Liberalowie w swoich kampaniach wyborczych, by dotrzeć do młodego wyborcy, stawiają na tematy z zakresu polityki cyfrowej i czynią to w formie przemawiającej do młodego Niemca. Żaden z europostów *FDP* nie poparł nowelizacji art. 13, co uwiarygodnia ich w oczach młodych wyborców.

Wielkim przegrany w tym kontekście są partie koalicji rządowej *CDU/CSU* i *SPD*. Związane jest to chociażby faktem, iż pozostają one u steru władzy nieprzerwanie od 14 lat, jak *CDU/CSU* lub od 1998 r., jak *SPD* (z przerwą w latach 2009-2013). W naturalny więc sposób młody wyborca uważa, iż to partie rządzące są odpowiedzialne za niedostatki realizowanej polityki. *CDU* reagowała na film Rezo dosyć niespójnie: najpierw próbowano autora zdyskredytować, potem zapraszano go do dyskusji, a zapowiedzianego (nawet już wyprodukowanego) filmu z odpowiedzią na krytykę w końcu nie opublikowano („Spiegel”, 23.05.2019, [link](#)). Zamiast tego wydano 11-stronicowe oświadczenie w tej sprawie ([link](#)). Reakcja na film youtubera Rezo pokazała brak zrozumienia sposobu komunikowania się młodej generacji w mediach społecznościowych. Na niekorzyść chadeków i socjaldemokratów działa z pewnością również zmęczenie społeczeństwa ich długotrwałymi rządami, czego odzwierciedleniem były już straty obu partii w wyborach do Bundestagu w 2017 r. Młodzi wyborcy często nie pamiętają innego kanclerza niż Angelę Merkel, więc szukają alternatywy. Tą inną opcją tradycyjnie była druga z dużych partii, stanowiąc też wyraźną alternatywę dla aktualnego rządu. W związku z trzecią już od 2005 r. wielką koalicją *CDU/CSU* i *SPD* ten mechanizm przestał działać i wyborcy poszukujący innej opcji znajdują ją najczęściej w partii Zielonych, choć w pewnym stopniu również w *AfD*, a w przeszłości przez krótki czas również w Partii Piratów.

Popularnością wśród młodych wyborców cieszą się także partie mniejsze, co było już widoczne we wcześniejszych wyborach parlamentarnych. Związane jest to z jednej strony z większą otwartością wobec nowych partii, ale również z tym, iż te ugrupowania często potrafią zareagować na aktualne tematy, ignorowane przez większe ugrupowania. Takim przykładem może być klip wyborczy kandydata *Die PARTEI* Nico Semsrotta ([link](#)). Mając za tło dwóch ledwo żywych pacjentów postuluje się w nim wprowadzenie, wzorem minimalnego wieku wyborczego, maksymalnego wieku wyborczego. Uzasadnieniem dla takiej propozycji jest starzenie się Europy i wynikający z tego rosnący wpływ starszych wyborców na przyszłość, „której sami nie dożyją”.

Coraz mniejszy udział osób w wieku poniżej 30 lat w elektoracie

To, że krytyka zawarta w klipie kandydata *Die Partei* nie jest bezpodstawna, pokazuje analiza wyników wyborów do Bundestagu w 2017 r. Wtedy uprawnionych

do głosowania było 61,7 mln obywateli niemieckich, z tego największą grupę stanowiły osoby w wieku od 30 do 59 lat (48,9%), następnie wyborcy powyżej 60 lat (36,3%) oraz osoby do 30. roku życia (14,8%). Zjawisko starzenia się społeczeństwa niemieckiego znajduje swoje odbicie w tych ostatnich dwóch grupach. Jeszcze w 1990 r. elektorat kategorii 60+ wynosił tylko 26,8%, a młodzi wyborcy stanowili 23% wszystkich uprawnionych do głosowania. Młodzi wyborcy wykazali się w 2017 r. niższą od średniej frekwencją wyborczą. Gdy średnia dla wszystkich grup wiekowych w 2017 r. wynosiła 76,2%, to wśród elektoratu w wieku 18-29 lat jedynie 68,5%. Najwyższą frekwencją wykazały się osoby w wieku 60-69 lat (81%), nieco poniżej średniej osoby jeszcze starsze (od lat 70 wzwyż), z których 75,8% uczestniczyło w głosowaniu. Należy jednak zaznaczyć, iż frekwencja wyborcza w 2017 r. wśród młodych wyborców rosła bardziej (+6,9 p.p.) niż wśród ogółu wyborców (+4,7 p.p.), porównując z wyborami w 2013 r. Obecnie nie są jeszcze znane dokładne dane dotyczące wielkości grupy młodych wyborców i ich frekwencji w wyborach do Parlamentu Europejskiego, niemniej w pierwszym przypadku dane powinny być na podobnym poziomie.

Wnioski

1. Młodzi Niemcy coraz bardziej interesują się polityką, zwłaszcza w obszarach, które ich bezpośrednio dotyczą, co pokazała dyskusja o nowelizację art. 13 czy protesty *Fridays for future*. Ani chadecja ani socjaldemokraci nie potrafili na to odpowiednio zareagować, co w konsekwencji powoduje, że młodzi głosują na mniejsze partie, jak Zieloni czy *FDP*. Zieloni zyskują więc nie tylko z powodu rosnącego znaczenia polityki ochrony klimatu, ale również dlatego, że byli w opozycji od 2005 r.
2. Większa liczba wyborców starszych mogła zachęcić *CDU/CSU* i *SPD* do walki o ich utrzymanie. Zdobycie poparcia młodych wyborców przez te partie będzie wymagało uznania rosnącej roli mediów społecznościowych w kształtowaniu opinii części elektoratu. Jak pokazał przykład filmu *Rezo*, istnieją w tym obszarze znaczące braki.
3. Otwartym pytaniem pozostaje to, czy preferencje młodych wyborców stanowią zapowiedź przekształcenia systemu partyjnego Niemiec. Będzie to zależało głównie od tego, jak duża część tej generacji stanie się elektoratem stałym danej partii. Gdyby jednak jej zachowania wyborcze okazały się fluktuacyjne, to spowodują większą niestabilność systemu partyjnego..

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Martin Wycisk - analityk w Instytucie Zachodnim, absolwent Studium Europy Wschodniej UW i politologii na Uniwersytecie Śląskim, między grudniem 2016 a listopadem 2017 wiceprzewodniczący stowarzyszenia Forum Młodych Dyplomatów.